

Atsiliepinas apie Lenkijos geografijos vadovėlius ir juose esamą informaciją apie Lietuvą

Roman Domachowski, Maria M. Wilczyńska – Wołoszyn. Geografia dla gimnazjum 3 część, 200 p. Worszawa, 2012. Jis skirtas pasaulio ekonominėms – demografinėms problemoms.

Pirmas skyrius – Europa – 51 psl., 10 poskyrių. Trumpai apibūdinamos gamtinės sąlygos. Kalbama apie gyventojus, jų paplitimą, etninę sudėtį. Plačiau apibūdintos Šiaurės Europos šalys: Švedija, Norvegija, Suomija ir Islandija. Kalbama apie Prancūzijos žemės ūkį, Londono metropoliją, Austrijos ir Šveicarijos ūkį, turizmą Pietų Europoje.

Antras skyrius – Azija – 65 psl., 10 poskyrių. Kalbama apie gamtines sąlygas, senąsias civilizacijas. Apibūdinamas Kinijos, Japonijos, Indijos vaidmuo pasauliniame ūkyje. Nurodoma ryžių svarba Rytų ir Pietryčių Azijos gyventojams, kalbama apie Artimųjų Rytų kultūrinius skirtumus, karinius konfliktus, turizmo raidą.

Trečias skyrius - Afrika – 20 psl., 3 poskyriai. Detaliau kalbama apie klimato pobūdį, ūkininkavimą Sahelio kraštuose, gyventojų paplitimą.

Ketvirtas skyrius – Amerika – 37 psl., 5 poskyriai. Akcentuojami kultūriniai ir etniniai skirtumai. Kalbama apie neigiamus procesus Amazonijoje, Brazilijos didmiesčių problemas, svarbiausius JAV ekonominius regionus. Apibūdinama JAV reikšmė pasaulio ūkyje.

Penktas skyrius – Australija – 9 psl. Pateikta trumpa gamtinių sąlygų ir ūkio apžvalga.

Šeštas skyrius – Arktika ir Antarktika – 7 psl. Apibūdinta jų geografinė padėtis, atradimų istorija, klimato atšilimo pasekmės.

Pabaigoje svarbiausių terminų paaiškinimas.

Metodologinis lygis. Vadovėlio tekstą papildoma iliustracijos: skirtingo mastelio žemėlapiai, kartoschemos, diagramos, foto nuotraukos, lentelės. Iliustracijos užima apie vieną trečdalį vadovėlio apimties. Jos gerai papildo tekstą, o vadovėlį daro patrauklesnį, geriau suprantamą. Kiekvieno poskyrio pabaigoje pateiktos užduotys moksleiviams, kurios yra kaip teorinio, taip ir praktinio pobūdžio.

Recenzento nuomone daugiau dėmesio reikėtų skirti Afrikos kontinentui ir ypač Arktikai ir Antarktidai, kuriuose vyksta spartūs pokyčiai demografinio (Afrikoje) ir dėl klimato šiltėjimo (Arktikoje ir Antarktikoje). Minėti procesai turi didelės įtakos visos planetos tolesnei raidai.

Vadovėlio gale galima pateikti svarbiausių statistinių duomenų lenteles. Jos papildytų tekstą ir jį išlaisvintų nuo gausios faktologijos.

Informacija apie Lietuvą. Tokio pobūdžio vadovėlyje ji nėra gausi ir yra tik pirmame skyriuje skirtame Europai. 17 – tame puslapyje esančiame Europos žemėlapyje pavaizduota sostinė – Vilnius (Wilno), 20 – tame puslapyje esančioje kalbų lentelėje išskirta baltų kalbos – lietuvių ir latvių.

Marek Więckowski, Roman Malarz – Oblicza geografii 3. Vadovėlis licėjams ir technikumams, 272 psl., Warszawa, 2014. Jis skirtas Lenkijos Respublikos demografiniam ir ekonominiam apibūdinimui.

Pirmas skyrius – Lenkijos gamtinės sąlygos – 59 psl., 9 poskyriai. Čia nurodoma Lenkijos geografinė padėtis ir visi gamtinių sąlygų elementai.

Antras skyrius – gyventojai, urbanizacija – 58 psl., 10 poskyrių. Nagrinėjamas gyventojų paplitimas, struktūra, urbanizacija, bedarbystė ir kiti gyventojus liečiantys klausimai.

Trečias skyrius – skirtas žemės ūkiui ir žvejybai – 25 psl., 5 poskyriai.

Ketvirtas skyrius – pramonės apžvalga – 32 psl., 5 poskyriai.

Penktas skyrius – paslaugos – 27 psl., 5 poskyriai.

Šeštas skyrius – Lenkija pasaulyje – 11 psl., 2 poskyriai.

Septintas skyrius – Lenkijos regionai – 19 psl., 2 poskyriai.

Aštuntas skyrius - Aplinkos degradacija ir apsauga – 20 psl., 2 poskyriai.

Pabaigoje statistiniai duomenys, žmogaus veiklos įtaka gamtinei aplinkai, indeksai.

Metodologinis lygis. Vadovėlio tekstą gerai papildė gausios iliustracijos įvairaus mastelio žemėlapiai, diagramos, kartoschemos, ypač daug foto nuotraukų, lentelės. Iliustracijoms tenka nemažiau kaip vienas trečdalis bendros vadovėlio apimties. Jos gerai papildė vadovėlio tekstą, daro jį patrauklesniu, geriau suprantamu. Kiekvieno poskyrio pabaigoje pateikiamos užduotys moksleiviams. Teigiamai tenka vertinti pateikiamus prognozinis Lenkijos raidos duomenis kaip visos šalies, taip ir atskirų regionų.

Teigiamai vertinant vadovėlio gale pateiktus statistinius duomenis siūlyčiau jų kiekį padidinti ypač ekonominio pobūdžio klausimais. Tai sumažintų įvairių faktų kiekį esantį tekste. Jis būtų lengviau skaitomas, patrauklesnis ir geriau suprantamas.

Informacija apie Lietuvą Lenkijai skirtame geografijos vadovėlyje informacijos apie Lietuvą yra pakankamai. Juk Lietuva ne tik kaimyninė šalis, bet ir bendros istorijos dalyvė. Ta informacija pateikiama kaip žemėlapiuose (7, 47, 49, 50, 90, 92, 202, 209, 221 psl. ir kituose), lentelėse – 7 psl, tekste 92 psl., foto nuotraukose – 49 psl. ir kitur.

Išvados

1. Abu recenzuoti vadovėliai gero teorinio, dalykinio lygio, gerai ir įdomiai iliustruoti ne tik įvairaus mastelio žemėlapiais, bet ir diagramomis, kartoschemomis, foto nuotraukomis.
2. Informacija apie Lietuvą vadovėliuose skirtinga. Vadovėlyje „Geografia dla gimnazjum 3 czesc“ ji negausi ir yra tik pirmame skyriuje skirtame Europai. Vadovėlyje „Oblicza geografii 3“ informacija apie Lietuvą - gausi. Ji užtinkama žemėlapiuose, tekste, lentelėse ir kitur.
3. Lietuvą ar jos dalį liečiančiuose žemėlapiuose geografinių pavadinimų nedaug. Jie dažniausiai rašomi tik lenkiška transkripcija.

Pasiūlymai

1. Lietuvos teritorijoje esančių geografinių objektų pavadinimų rašymą suvienodinti. Visuose žemėlapiuose jie turėtų būti rašomi vienodai.
2. Miestų, upių, ežerų ir kitus geografinius pavadinimus rašyti dviguba transkripcija (lietuvių – lenkų) arba naudoti lietuvišką kaip tai daro kitų šalių kartografai, kaip rašoma ir Lenkijoje išleistuose turistiniuose žemėlapiuose.
3. Naudoti vienodą geografinių pavadinimų rašymo transkripciją kaimyniniuose Lenkijai kraštuose: Baltarusijoje, Lietuvoje, Kaliningrado srityje.